

Nr 223.

Godkänd av första kammaren den 17 maj 1918.

Godkänd av andra kammaren den 18 maj 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, dels ock i anledning därav väckt motion.

(Sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

Genom en den 19 mars 1918 dagtecknad proposition, nr 183, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

I samband med denna proposition har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen i ämnet väckt motion.

Såsom i propositionen erinrats, har frågan om ändrade grunder för rätten till gruvdrift å kronojord inom de nordligaste länen länge stått på dagordningen, ehuru den hittills endast erhållit tillfällig lösning. Efter hand har den uppfattningen gjort sig gällande, att detta lagstiftningsområde borde regleras i sammanhang med en allmän revision av gruvlagstiftningen. Förarbeten för en sådan hava också verkställts. Då nu i förevarande proposition spörsmålet om gruvdrift å viss

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 74 häft. (Nr 223—225.) 1

kronojord inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län det oaktat upptagits till självständig behandling, har anledningen därtill varit, att det — enligt riksdagens uppfattning med rätta — på grund av nuvarande nödläge ansetts nödvändigt att genom lagstiftning söka omedelbart åstadkomma en bearbetning av sådana mineralfyndigheter, som äro upptäckta men av upptäckaren hemlighållas i avvaktan på ny lagstiftning, ävensom såvitt möjligt uppmuntra till efterforskande av nya fyndigheter. Åt den i propositionen i sådant ändamål föreslagna lagen har i enlighet med vad som sålunda är dess syfte och med hänsyn jämväl till den kommande allmänna gruvlagstiftningen givits endast provisorisk karaktär. På grund härav och då i hög grad delade meningar råda om den princip — inmutningsrätt eller koncessionssystem — som bör läggas till grund för den definitiva lagstiftningen, anser riksdagen riktigt att, såsom i förvarande förslag skett, bygga på gällande gruvstadga och därigenom undvika att taga ställning till sagda principfråga. Att beträffande ifrågavarande kronojord sålunda medgiva inmutningsrätt, liknande den som enligt gruvstadgan gäller för jord i allmänhet, synes även ur andra synpunkter för närvarande vara den lämpligaste grunden för lagstiftning å ifrågavarande område.

Eders Kungl. Maj:ts förslag följer emellertid icke i alla delar 1884 års gruvstadga. De väsentligaste avvikelserna därifrån äro,

att från inmutning undantagits järnmalmsfyndigheter;

att ovillkorlig rätt till fyndighet tillerkänts inmutare endast under tjugu år, efter vilken tid han, med vissa garantier, är underkastad då gällande lagstiftning;

att lösen för i anspråk tagen jord och ersättning för skada och intrång ersatts med på visst sätt beräknad årlig avgift;

att kronan skall äga tid av fem år från mutsedelns ingivande till Konungens befallningshavande att anmäla sig till begagnande av sin jordägareandel, under det att enligt gruvstadgan jordägare senast vid utmålsläggningen måste begagna sin motsvarande rätt;

att de tider, inom vilka förberedande arbete å fyndighet skall äga rum samt utmålsläggning får ske, avsevärt förkortats;

att försvarsarbete under de första nio kalenderåren efter mutsedelns utfärdande icke får ersättas med avgift i penningar; samt

att överlåtelse av inmutningsrätt icke utan iakttagande av vissa kontrollföreskrifter är giltig.

Vid riksdagens behandling av lagförslagets fjärde paragraf har framhållits, att med förslagets ordalydelse den rätt till ersättning, som tillkommer inmutare, därest han på grund av ny lagstiftning skulle gå förlustig

rätt till gruva, synes kunna få en alltför snäv begränsning. Därvid har åsyftats sådana fall, som att en malm blivit fullständigt blottlagd, men att, när inmutare nödgas avträda gruvan, ytterligare visst mindre arbete, t. ex. sänkning, erfordras innan brytningen kan påbörjas, eller att genom bearbetande av viss malm möjlighet beretts för bearbetande av en annan malm, ändock att, vid inmutarens avträdande av gruvan, visst kompletterande arbete kan behöva verkställas, innan brytning av den nya malmen kan äga rum. Enligt riksdagens uppfattning bör i fall sådana som dessa inmutaren erhålla skälig ersättning för verkställda förarbeten, i den mån de underlätta driften å redan öppnade eller i närheten liggande, bevisligen brytvärda fyndigheter. Då enligt riksdagens mening åt lagens ordalag torde kunna givas den tolkning, att rätt till ersättning i berörda och liknande fall inrymmes under paragrafen, har riksdagen emellertid icke ansett erforderligt att företaga någon ändring i densamma.

Den första av de i berörda motion föreslagna ändringarna i 5 § avsåg förbud mot export i oförädlad skick av mineral, brutna i fyndigheter, beträffande vilka förevarande lag skall gälla. Riksdagen har ansett, att bestämmelser i sådant ämne icke hava sin plats i en speciallag som den nu förevarande, utan att åt dylika frågor bör givas en mera enhetlig lösning. Riksdagen förutsätter emellertid, att Eders Kungl. Maj:t kommer att hava sin uppmärksamhet riktad därpå, att ifrågavarande mineralier främst användas för förädling inom landet och tillgodoseende av landets behov i övrigt.

I motionen föreslogs vidare, att järnmalm, som förekommer tillsammans med fyndighet av annat mineral och vars brytande erfordrats för gruvarbetets ändamålsenliga bedrivande, icke i något fall skulle få av inmutaren begagnas, utan att Konungens tillstånd därtill erhållits. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag åter äger inmutaren utan dylikt tillstånd tillgodogöra sig av sådan anledning bruten järnmalm, i den mån den erfordras för gruvsdriftens ändamål. Som skäl för sitt förslag i denna punkt har motionären anført angelägenheten av att det med hänsyn till kronans intresse bibehållna exportförbudet beträffande järnmalm icke kringgås. Ett sådant kringgående vore, enligt motionärens mening, möjligt på grund av den alltför vaga begränsning, som givits åt det lämnade medgivandet att i viss utsträckning begagna järnmalm.

Ett allmänt förbud mot tillgodogörande av järnmalm, såsom motionären förordat, skulle enligt riksdagens mening i vissa fall kunna verka avskräckande och alltså avhålla från inmutning, ej blott därigenom att i de talrika fall, där det otvetydigt vore nödvändigt för gruvsdriftens

bedrivande att bryta järnmalm, omgång och tidsförlust alltid skulle vållas, utan också på grund därav att det i många fall redan vid övervägande av frågan, huruvida inmutning skulle bli lönande, måste vara av vikt att veta, vem rätten till den järnmalm, som för åtkommande av annat mineral måste brytas, skall tillkomma. Riksdagen har vidare ansett, att det av motionären föreslagna förbudet icke är behöfligt för det av honom angivna ändamålet. Förevarande paragraf överensstämmer beträffande ifrågavarande uttryck med vad som enligt 8 § 2 stycket i gruvestadgan gäller för inmutningar å annan jord och torde böra tolkas på samma sätt som nämnda paragraf. Samma garantier mot missbruk i förevarande avseende, som enligt gruvestadgan ansetts tillräckliga, finnas alltså i den föreslagna lagen. Härjämte bör framhållas, jämte den möjlighet kronan äger att vid begagnande av sin jordägareandel öva inflytande på sättet för gruvarbetets bedrivande, den kontroll, som enligt 6 kapitlet gruvestadgan skall av bergmästarna utövas över gruvarbetet jämväl å fyndigheter, som enligt denna lag komma att bearbetas. Vid denna kontroll bör enligt riksdagens uppfattning tillses, att det lämnade medgivandet att i visst fall använda järnmalm ej på något sätt missbrukas, vare sig exempelvis så, som motionären anført, att järnmalm användes till byggnads- eller igensättningsmaterial i gruva, där annat material lämpligen kan ifrågakomma, eller så, att förekomsten av visst mineral tillsammans med järnmalm tages till förevändning för inmutande av fyndigheter, beträffande vilka huvudsyftet är att med kringgående av förbudet tillgodogöra sig järnmalmen.

Riksdagen har icke funnit anledning att på grund av motionen företaga några ändringar i lagförslaget. Även i de delar, som i motionen ej berörts, har riksdagen ansett de särskilda bestämmelserna i det samma förtjäna att upphöjas till lag. Förslaget har nämligen, såvitt dess verkningar nu kunnat överblickas, synts vara väl avvägt med hänsyn å ena sidan till lagens syfte att befrämja ökad mineralbrytning och å andra sidan till vikten därav, att kronans rätt icke obehörigt inskränkes. På samma gång dessa synpunkter iakttagits, har enligt riksdagens uppfattning i förslaget undvikits allt, som skulle kunna binda eller prejudiciera den definitiva lagstiftningen.

I likhet med Eders Kungl. Maj:t har riksdagen ansett, att viss, icke alltför kort tid bör förflyta mellan lagens promulgerande och dess trädande i kraft. Då riksdagen icke varit i tillfälle att förr än i maj månad behandla förslaget, har riksdagen ansett, att dagen för ikraftträdandet borde ändras från den 1 juni 1918 till den 15 juni 1918.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen bifallit vad Eders Kungl. Maj:t i förevarande proposition hemställt, med den ändring att den vid propositionen fogade lagen förklarats skola träda i kraft den 15 juni 1918.

Stockholm den 18 maj 1918.

Med undersåtlig vördnad.
